

Z HISTORIE KNIHOVNY BOHUSLAVA DUŠKA*

Jana Tvrzníková (Praha)

From the History of the Library of Bohuslav Dušek

Abstract: The article works with sources concerning the history of the library of Bohuslav Dušek (1886–1957), a bank clerk and a collector of books and art. Dušek built his library, comprising more than 3,000 volumes, from the beginning of the 20th century. Despite changing state regimes, he kept it until his death. His second wife, Hermína Dušková (1910–2012), organised the library and donated it in 1977 to the National Museum Library. The personal archival collection of Bohuslav Dušek, deposited in the National Museum Archives, provides as-yet unpublished information on the development of the library and its owners as well as on the process of the handover of this unique collection to the National Museum Library.

Keywords: Bohuslav Dušek – Hermína Dušková – personal library – bibliophiles – 20th century

Bohuslav Dušek (23. 11. 1886 – 17. 6. 1957) byl sběratel literatury a umění, který zasvětil život své knihovně a svým sbírkám českých literárních památek, obrazů a dalších uměleckých předmětů (např. keramiky).¹ Knihovna Národního muzea (dále KNM) získala v roce 1977 jeho knižní sbírku, která je uložena v základním fondu, v oddělení rukopisů a starých tisků, kramářské písně pak v oddělení knižní kultury. Archiv Národního muzea zase spravuje Duškův osobní fond, rukopisy velkých osobností naší i světové kultury a sbírku tisků zahrnující politické letáky, divadelní plakáty či mapy. Předkládaný příspěvek se zaměří na budování a historii knihovny, kterou zdědila Duškova druhá manželka Hermína Dušková, roz. Teplá (15. 4. 1910 – 2. 2. 2012) a na manželovo přání ji darovala KNM, přičemž v roce 1984 byla cena darované knihovny vyčíslena na 1 266 645 Kčs.² Osudy této zajímavé knižní sbírky čítající dnes přes 3 tisíce děl jsou neodmyslitelně spjata s historií dalších Duškových sbírek, na které bude rovněž v nejnütnější míře odkazováno, ostatně nemůže tomu být jinak, protože Duškem nashromážděné památky by zajisté naplnily samostatné muzeum. Hlavní pramen předkládaného příspěvku představuje osobní fond Bohuslava Duška, který H. Dušková darovala v několika etapách Archivu Národního muzea. Ačkoliv z něho v minulosti čerpali mnozí autoři článků o Bohuslavu a Hermíně Duškových, omezovali se většinou na všeobecné informace o obou manželích a jejich sbírkách,³ archiv však nabízí zájemcům o osobnost a rozsáhlé Duškovy sbírky mnohem více.

Obr. 1. Vlasta Dušková o Vánocích 1921. ANM CD 784.

Protože základní údaje z Duškova života byly opakovány díky iniciativě H. Duškové a institucím, které dnes jeho sbírky spravují, již mnohokrát, zaměříme se v úvodu jen na ty nejdůležitější z nich. Dušek se narodil v Praze v rodině kotlářského mistra. Měl pět sourozenců, z nichž vynikl především jeho bratr Cyril (1881–1924) – novinář a politik, který patřil k nejbližším spolupracovníkům Tomáše G. Masaryka a po vzniku Československé republiky se stal vyslancem ve Švýcarsku a Egyptě.⁴ Dušek vystudoval Československou akademii obchodní v Praze a v roce 1903 nastoupil jako

* Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2017/54, 2018/56, 00023272). Za pomoc a poskytnuté rady děkuji PhDr. Evě Ryšavé, Mgr. Pavlu Hanychovi a PhDr. Josefu Ženkovi, Ph.D.

¹ Podobně sbírka básníka, spisovatele a kritika Jiřího Karáska ze Lvovic rovněž zahrnovala umělecké sbírky, knihovnu a archiv. *Karásek ze Lvovic, Jiří, 1871–1951* [online]. Provenio [cit. 10. 8. 2017]. Dostupné z: <http://provenio.net/authorities/37895>

² ANM BD 5/209. Dopis ředitele Národního muzea A. Čejchana H. Duškové z 2. 1. 1984.

³ Např. RYŠAVÁ 2008; RYŠAVÁ 2009.

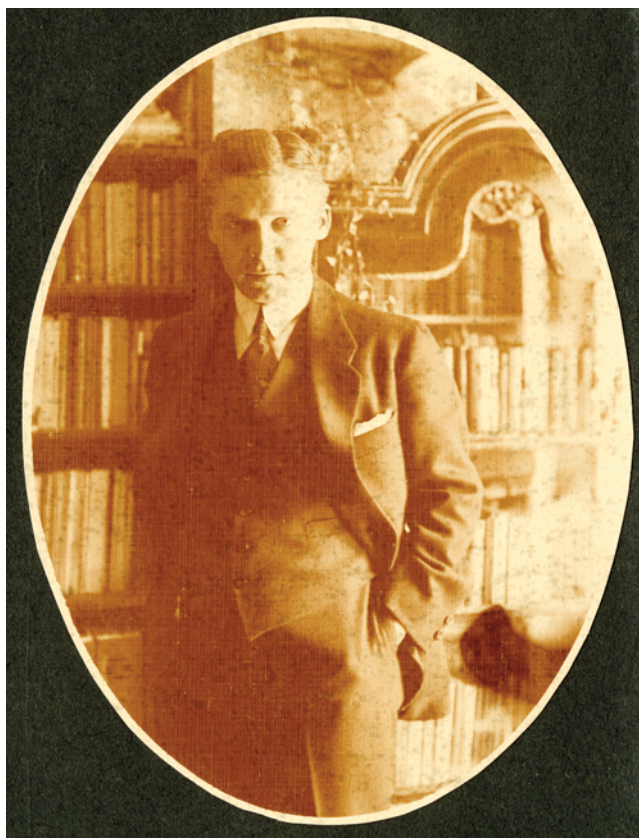
⁴ O jeho vyslanectví v Egyptě: JÚNOVÁ MACKOVÁ – NAVRÁTILOVÁ 2014.

praktikant do Živnostenské banky, kde byl v roce 1919 jmenován disponentem⁵ a v roce 1936 prokuristou. Po první světové válce, již se účastnil v armádě jako četař, vstoupil v roce 1921 do stávký bankovních úředníků a byl propuštěn, avšak ještě téhož roku byl přijat zpět⁶ a v bance zůstal až do svého odchodu do důchodu. Roku 1921 se oženil s Vlastou Elisovou (1896–1948), která rovněž vystudovala obchodní akademii a až do svatby pracovala v Živnostenské bance,⁷ a setrval s ní ve šťastném, ale bezdětném manželství 27 let. Roku 1948 se oženil s její sestřenicí Hermínou Teplou, která sdílela Duškovu sběratelskou vášeň a pomáhala mu s péčí o sbírky.⁸

H. Dušková se narodila v evangelické rodině v Borovnici u Jimramova na Vysočině, kde měl její otec hospodářství. Zdělala po něm lásku k literatuře a historii. V patnácti letech odešla do Prahy, kde studovala a pracovala jako úřednice v různých podnicích, nejdéle ve farmaceutické firmě Schnöbling. Často se stýkala se svou sestřenicí Vlastou Elisovou a později ji ošetřovala z důvodu její těžké nemoci.⁹ Po léta byla aktivní členkou dejvického evangelického sboru a působila také v křesťanské službě.¹⁰ Další osudy H. Duškové již budeme sledovat spolu s osudy Duškovy knihovny, do jejíž historie se zapsala jakožto svědomitá a oddaná správkyně.

Bohuslav Dušek a jeho knihovna

Dušek měl zájem o knihy již od mládí, o čemž svědčí vzpomínky jeho nejlepšího přítele a spolužáka z obchodní akademie Aloise Richarda Nykla, pozdějšího významného romanisty, hispanisty a arabisty, jenž ovládal desítky cizích jazyků: „Snad upamatuješ se, jak na pochůzkách kolem antikvárních ‚knihoprodavců‘ jsme kdysi rokovali o jazykovědě ...“¹¹ O společných návštěvách antikvariátů se Nykl zmínil ve svém životopise: „Výkladní skříně knihkupectví byly mi denní pastvou. Otto, Vilímek, Bačkovský, Topič a pak různé antikvariáty, do nichž mne občas zatáhl přítel Bohuslav Dušek, již tehdy sběratel starožitností v zárodku.“¹² Nykl se průběžně zmínil i o knihách, které mu Dušek zapůjčil, např. uvedl: „Dušek míval malé francouzské knížky, z nichž mi půjčil cosi psaného Balzacem (*Contes drôlatiques*, myslím) a *Essais* Montaignovy.“¹³ To bylo trochu předčasné, ale Dušek nás rád překvapoval těmito blesky z čista jasna. Byl ve značné výhodě, neboť prostřednictvím svého bratra, právníka Cyrila Duška, byl ve spojení s literární školou Času, v níž tehdy vynikali Machar, Masaryk a Herben.“¹⁴ Knihy

Obr. 2. Bohuslav Dušek ve své knihovně, bez datace. ANM CD 784.

pak Dušek začal ve větší míře nakupovat od roku 1903, kdy dokončil obchodní akademii a přijal zaměstnání v Živnostenské bance.¹⁵ V roce 1921 se již dalo hovořit o sbírce, jak se dozvídáme rovněž z Nyklova dopisu: „Tvoje starožitnosti mne velmi zajímají, ale pochybuji, že dostaneš tak velké obnosy za svoje knihy, jak se domníváš. ... Já sám bych se zajímal o Budovcův *Antialcoran*.“¹⁶ Nykl připojil také rady, komu by Dušek mohl své knihy nabídnout, a tak se zdá, že sběratel krátce po vstupu do manželství a zároveň v době stávký úředníků Živnostenské banky uvažoval o prodeji své sbírky, či její části, ovšem nevíme o tom, že by se v tomto smyslu někdy později vyjádřil.

Dle poznámky H. Duškové sběratelovu zálibu sdílely i obě jeho manželky: „Vlasta, ani já jsme si nemusily odříkávat na úkor manželovy sběratelské činnosti, neboť jsme nebyli všichni tři nijak náročni, zato milovníci archiválií

⁵ ANM BD 1/30. Stanovení Duškova platu v Živnostenské bance z r. 1919.

⁶ ANM BD 1/33. Materiály k Duškově účasti v bankovní stávce z r. 1921.

⁷ ANM BD 1/74. Vysvědčení Vlasty Elisové z Československé obchodní akademie; ANM BD 1/76. Dokumenty k přijetí Vlasty Elisové do pracovního poměru.

⁸ Odstavec sepsán podle RYŠAVÁ 2009 a doplněn o další údaje z ANM.

⁹ RYŠAVÁ 2010, s. 95.

¹⁰ HANYCH 2012, nestr.

¹¹ ANM BD 1/47. Dopis A. R. Nykla B. Duškovi, 12. 2. 1929.

¹² ŽENKA 2017, s. 143.

¹³ Zmiňované knihy se dnes v Duškově knihovně nenacházejí.

¹⁴ ŽENKA 2017, s. 144.

¹⁵ ANM BD 3/164. Shrnutí o životě B. Duška a jeho sbírkách sepsané H. Duškovou 1979.

¹⁶ ANM BD 1/47. Dopis A. R. Nykla B. Duškovi, 22. 9. 1921. Zmíněný *Antialcorán* se dnes v Duškově knihovně nenachází a J. Ženka jej nenašel ani v seznamu knih z Nyklovy knihovny.

a knih, zejména bohemikálních – bratrských a komenian.¹⁷ Manželky sběratelů přitom mívaly k zájmům svých mužů postoj zcela opačný, jak poznamenal obchodník s obrazy Rudolf Ryšavý, který od nich po pozůstalostních aukcích často slyšel: „Bože, jak já jsem se často s nebožtíkem přela, aby již nekupoval takové zbytečnosti, a já teď za ty krejcary, které vlastně pro svoje tiché potěšení vydal, dostávám takové velké peníze!“¹⁸ O to záslužněji musíme hodnotit dary H. Duškové KNM a dalším kulturním institucím.

Zajímavý je Duškův postoj k církvi. Na vysvědčeních ze základní školy na první pohled překvapí očividně špatné známky z náboženství,¹⁹ v únoru 1921 Dušek z církve dokonce vystoupil.²⁰ Obě jeho manželky přitom byly evangelického vyznání²¹ a zejména Hermína byla, jak jsme upozornili výše, v otázkách víry po celý život velice aktivní.

Dochované spolkové legitimace a stvrzenky na poplatky příspěvků potvrzují, že Dušek byl součástí spolkového prvo-republikového života. Kromě Klubu úředníků živnostenské banky byl stejně jako jeho současníci-sběratelé členem Spolku sběratelů a přátel ex libris, Spolku českých bibliofilů a Společnosti přátel starožitností.²² Zaměřoval se na českou a slovenskou obrozenou literaturu do 60. let 19. století, nakupoval ovšem i rukopisy, prvotisky a staré tisky, z nichž na tomto místě vzpomeneme alespoň vzácnou sbírku komenian. Knihy z 18.–20. století jsou zastoupeny díly o dějinách umění, výstavními katalogy, průvodci po muzeích a galeriích, antikvárními seznamy a aukčními katalogy.²³ Dušek nebyl pouhý shromažďovatel knih, vyhledal si o nich mnohé články, které do knih vkládal, popř. nám zanechal rukopisnou poznámku na předešlé či předsádce knihy, o čemž bude blíže pojednáno v připravovaném článku o provenienčním průzkumu knihovny B. Duška. O Duškově fundovanosti v knihovědné oblasti svědčí zmínka známého knihovníka a bibliofila Bohumíra Lífky: „Téměř každý odborník (bibliofil, expert, historik, nakladatel apod.) při prohlídce knihovny B. D., vyžádá-li si k nahlédnutí ten který výtisk, podotkne, že jej zná, nebo dokonce vlastní, ale že si chce hlavně přečíst poznámku Duškovy.“²⁴ Záliba ve sbírání starých knih nebyla

v Duškově generaci vůbec ojedinělá, mezi jeho současníky, jejichž knihy se zároveň dochovaly ve fondech KNM, patřili Josef Nováček – rovněž úředník,²⁵ spisovatel Jarmil Krecar²⁶ či knihkupec Josef Hladký.²⁷ Za zmínku jistě stojí sbírky turnovského učitele matematiky Josefa Jeřábka, jehož knihovna byla podobně jako knihovna B. Duška po částech věnována Památníku národního písemnictví nejdříve samotným sběratelem a po jeho smrti manželkou Blaženou Jeřábkovou.²⁸ Duškovu knihovnu pak značně převyšovaly sbírky stavebního inženýra Otokara Kruliše-Randy,²⁹ které jsou obdobně jako další dobové knihovny uloženy v několika institucích.³⁰

Než Dušek vstoupil do manželství, bydlel v ulici U Letohrádku královny Anny v Praze 6,³¹ poté své sbírky včetně knihovny přestěhoval do Ovenceké ulice v Praze 7. V roce 1957 mobiliář knihovny popsal Bohumír Lífka, který Duškovy sbírky znal již od roku 1943, následovně: „Prohlédl jsem ... všechny tyto sbírky a zejména knihovnu, umístěnou ve slohových skříních zasklených i otevřených a dvou komodách, renesanční a klasicistní. Dvě místnosti jsou zařízeny jako opravdové museum bytové kultury, kde knihy, obrazy, plastiky, sbírky fajansí a porculánu jsou navzájem vázány jemným vkusem kultivovaného sběratele, který si je vědom cílů svého úsilí: obohatití svého ducha projevy starých kultur a prospěti svému národu výběrem a uchováváním dokladů jeho myšlenkové a umělecké tvořivosti.“³² Nábytek do KNM darován nebyl, zůstal v majetku rodiny.³³

Knihy mohl Dušek nakupovat na svých mnohých cestách po Čechách i do zahraničí, které podnikal se svou první manželkou Vlastou.³⁴ Cestovali rovněž každý zvlášť, novinky o případných nákupech knih si však nesdělovali.³⁵ Větší zájem o sbírky měla nejspíše druhá manželka Hermína, která později uvedla, že Dušek nakupoval knihy ve Švýcarsku, Rakousku, Francii a snad i v Egyptě, kde byl vyslancem jeho bratr Cyril.³⁶ Někteří antikváři Duškovi adresovali nabídky dokumentů, které by jej mohly zaujmout, a připojovali žádost o sdělení, o jaké knihy má zájem.³⁷ Od antikváře Karla Zinka se dochovalo v Duškově archivu jediné P. F.,³⁸ dle H. Duškové sběratel nakupoval také u Oldřicha Pyšveje, Karla Chaury aj. nejen

¹⁷ ANM BD 3/168. Záznam H. Duškové o propagaci daru Duškovy knihovny z 15. 10. 1979.

¹⁸ RYŠAVÝ 1947, s. 74.

¹⁹ ANM BD 1/1. Vysvědčení B. Duška z pětileté školy v pražských Bubnech z let 1892–1898.

²⁰ ANM BD 1/7. Potvrzení o vystoupení z církve z 9. 2. 1921.

²¹ ANM BD 1/9. Oddací list Vlasty Elisové a B. Duška z 25. 6. 1921.

²² ANM BD 1/22–24. Spolkové legitimace B. Duška.

²³ Dušek, Bohuslav, 1886–1957 [online]. Provenio [cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://provenio.net/authorities/30256>

²⁴ ANM BD 3/164. Zápis telefonátu B. Lífky H. Duškové (zapsala H. Dušková) z 1. 8. 1958.

²⁵ Nováček, Josef Vojtěch, 1880–1957 [online]. Provenio [cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://provenio.net/authorities/42190>

²⁶ Krecar, Jarmil, 1884–1959 [online]. Provenio [cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://provenio.net/authorities/33990>

²⁷ Hladký, Josef, 1885–1960 [online]. Provenio [cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://provenio.net/authorities/34904>

²⁸ O obou manželích blíže: ŠOLC 2005. Za informaci děkuji Mgr. Aleně Petruželkové.

²⁹ Kruliš-Randa, Otokar, Dr. H. C., 1890–1958 [online]. Provenio [cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://provenio.net/authorities/44848>

³⁰ Další Duškovy současníky, jejichž fondy se dostaly do KNM, nalezneme v: KAŠPAROVÁ – ŠÍPEK 2015a.

³¹ ANM BD 1/7. Potvrzení o vystoupení z církve z 9. 2. 1921.

³² ANM BD 3/164. Opis posouzení Duškovy knihovny, které vypracoval Bohumír Lífka dne 23. 11. 1957 pro potřeby Komise odboru kultury ÚNV.

³³ KNM vlastní např. knihovní skříně Julia Zeyera či Jana Otty.

³⁴ Je dochován seznam míst navštívených manželů Duškovými v letech 1921–1931 (ANM BD 1/25). Kromě českých měst to byla hlavně města německá a švýcarská.

³⁵ ANM BD 1/21, 2/87. Pohlednice manželů B. a V. Duškových.

³⁶ ANM BD 3/164. Shrnutí o životě B. Duška a jeho sbírkách sepsané H. Duškovou 1979. Některé orientální knihy měl Dušek získat ze zahraničí prostřednictvím svého přítele Aloise Richarda Nykla, dosavadní výzkum J. Ženky však tuto domněnku nepotvrdil.

³⁷ ANM BD 1/48. Nabídka prodeje dopisu B. Smetany od antikváriátu V. & V. Straka v Kolíně z 30. 11. 1929.

³⁸ ANM BD 2/94. Pí Karla Zinka.

v Praze, ale i ve větších městech Čech, Moravy a Slovenska.³⁹ Dušek byl často svědkem toho, že v antikvariátech ležely dlouhou dobu nepovšimnuté cenné rukopisy významných českých osobností, o které tehdy nejevily zájem ani veřejné kulturní instituce, proto je v zájmu jejich záchrany zakoupil sám.⁴⁰ Další příležitostí pro získání knih byly samozřejmě knižní aukce, kde se často prodávaly celé pozůstalosti spisovatelů a sběratelů, přičemž H. Dušková zmínila např. aukci knihovny rodu Pálffy v roce 1924 (správně 1926). Od sběratele knih, houslaře Josefa Čermáka v Kutné Hoře měl Dušek koupit celou knihovnu, jež obsahovala velmi vzácné tisky. V době, kdy žil s manželkou Hermínou, již Dušek na aukce osobně nechodil a posílal za sebe své známé.⁴¹

Občas Dušek některé předměty ze svých sbírek daroval, o čemž bezprostředně informuje průvodní dopis k daru sběrateli Františku Rysovi: „... po své ženě posílám slíbený dar, osm stránek Klicerova rukopisu. Je to vše, co jsem kdysi získal od pana Š. Je přece lépe, když to bude zase pohromadě s Vaším celkem ...“⁴² Ochota darovat a vyměňovat vyplývá také z dopisu bibliofila Josefa Jiříčky: „Slíbil jste mi něco ze svých vzácných sbírek a těším se, že budete na mne pamatovat. Vypisuji Vám svá desiderata z Máchových Májů, jichž je ještě řada.“ Zároveň Jiříčka vzpomínal na prvorepubliková bibliofilská setkání: „Kdy bude toto vše těšit, tak jak těšovalo? Vrátil se zas krásné chvíle, kdy jsme se scházeli 1. neděli po Dušičkách v Praze na bibliofilských večírcích, potěšili se krásnými knihami, výměnou a viděli, že je tu přece něco, co může člověku potěšit a dodat chuti jít dál –. Dnes mnoho té krásy zašlo a vrátí se –?“⁴³ Dále již v roce 1947 Dušek daroval Literárnímu archivu Národního muzea několik rukopisů a dopisů českých spisovatelů⁴⁴ (převzal Památník národního písemnictví) a v roce 1950 deponoval v KNM vzácná sešitová vydání Národních báchorek a pověstí Boženy Němcové.⁴⁵ V 80. letech pátrala H. Dušková po dalších Duškových darech a zapsala si: „Rozhodně B. D. nepřinesl jednu nebo dvě písemnosti N[árodnímu] muzeu, ale bylo mu trapné, aby si převzetí nechal potvrdit.“⁴⁶

Své sbírky Dušek v odůvodněných případech prezentoval badatelům z řad odborné veřejnosti a předměty zapůjčoval na výstavy. Kromě knihovníka Bohumíra Lifky navštěvoval Duškovu knihovnu a literární archiv např. literární historik Miloslav Novotný, kterému Dušek zpřístupnil dosud ne-

známé zápisky Boženy Němcové.⁴⁷ Z mnohých zápůjček na výstavy uvedme alespoň výstavu „Mikoláš Aleš a česká kniha“ v roce 1947⁴⁸ či jubilejní výstavu Mikoláše Alše v roce 1952.⁴⁹ Poslední výstava, na kterou Dušek zapůjčil několik svých komeňan, probíhala v roce 1957 na Slovensku.⁵⁰ Další zápůjčky již vyřizovala vdova H. Dušková a projevila se jako velice opatrná a svědomitá správkyně sbírky, když mezi podmínky vystavení zapůjčených parte zařadila např. zákaz jejich překládání, upevňování připínáčky a hřebíčky k podkladu či nalepování.⁵¹

Dušková sběratelská vášeň ovlivňovala kromě jeho osobního života také jeho kariéru. V roce 1922 se Dušek pokusil zprostředkovat řediteli Živnobanky Jaroslavu Preissovi koupi obrazu Jiřího z Poděbrad a Matyáše Korvína od Mikoláše Alše, přičemž Duška a Preisse nepojil jen zaměstnanecký vztah, ale i hluboký zájem o sběratelství.⁵² Preiss Duškovu nabídku nejdříve přijal, ale záhy o obraz ztratil zájem, nakonec jej zakoupila Moderní galerie jako hlavní dílo malířské generace Národního divadla. O více než deset let později se Dušek dozvěděl, že obchodník s obrazy Rudolf Ryšavý nemůže dosud zapomenout, jak chtěl Dušek Preisse „napálit s falešným Alšem“. Ryšavého hodnocení mělo váhu nejen kvůli jeho nepopíratelným zkušenostem s obchodováním s obrazy, ale i proto, že se s Alšem znal osobně.⁵³ Dušek si později zapsal: „Nemohu zbavit se dojmu, že jedině toto trapné podezření mělo rozhodující vliv na mé další postavení v bance. Ač od převratu postupoval jsem v gáži i v titulu současně s p. B. Mayerem, byl dne 14. února 1923 p. B. Mayer sám jmenován prokuristou a já od té doby, aniž by se mně něco vytklo, jsem preterován.“⁵⁴

O situaci, v níž se Dušek nacházel v době 2. světové války, se sběratel krátce zmínil ve svém záznamu o získání dvou zápisníků Boženy Němcové: „... těšil jsem se, že je odborníkům odevzdám k literárnímu zpracování, až půjdu za pár let do pense. K tomu došlo v roce 1939 za protektorátu a to byla nová vážná překážka a starost, aby se Němci nedozvěděli vůbec o mé sbírce knižní a rukopisné.“⁵⁵

Ačkoliv v březnu 1948 vyhradil Dušek KNM předkupní právo na své sbírky k dějinám české literatury,⁵⁶ musel v dubnu žádat Obvodní národní výbor v Praze 7 a další státní orgány o ponechání jedné nadměrné místnosti v bytě, která se uvolnila po odstěhování bratra jeho ženy Vlasty. Již v této počáteční fázi boje za zachování bytu, stejně jako ve všech

³⁹ ANM BD 3/164. Shrnutí o životě B. Duška a jeho sbírkách sepsané H. Duškovou 1979.

⁴⁰ ANM BD 3/164. Shrnutí o životě B. Duška a jeho sbírkách sepsané H. Duškovou 1979. Informace se týká patrně doby po 2. světové válce.

⁴¹ ANM BD 3/164. Shrnutí o životě B. Duška a jeho sbírkách sepsané H. Duškovou 1979.

⁴² ANM BD 3/129. Průvodní dopis B. Duška F. Rysovi z 19. 7. 1956.

⁴³ ANM BD 3/124. Dopis J. Jiříčky B. Duškovi z 12. 10. 1948.

⁴⁴ ANM BD 3/164. Opis kopie nabídky B. Duška Literárnímu archivu Národního muzea z 11. 3. 1947.

⁴⁵ ANM BD 3/177. Potvrzení M. Novotného o deponování Národních báchorek a pověstí v KNM z 27. 3. 1950.

⁴⁶ ANM BD 5/248. Záznam H. Duškové týkající se telefonátu s ředitelem KNM J. Vrchotkou z 18. 6. 1980.

⁴⁷ ANM BD 3/164. Výpisy z kondolencí za B. Duška z roku 1957.

⁴⁸ ANM BD 7/bez inv. č. Potvrzení Sdružení výtvarníků Purkyně a převzetí předmětů na výstavu z 15. 5. 1947.

⁴⁹ ANM BD 7/bez inv. č. Potvrzení Národní galerie o převzetí předmětů na výstavu z 25. 4. 1952.

⁵⁰ ANM BD 3/140. Dokumenty k jednání B. Duška o zapůjčení komeňan na výstavu Jan Amos Komenský, kterou pořádalo Pedagogické museum Komenského v Praze, z roku 1957.

⁵¹ ANM BD 3/132. Souhlas H. Duškové se zapůjčením sbírek na výstavu Komenského v Bratislavě z 8. 8. 1958.

⁵² Oba měli velký zájem o bohemika: Preissova knihovna na Smíchově čítala úctyhodných 40 tisíc svazků a pokrývala rozpětí od 16. století do současnosti. KOSATÍK 1996, s. 114–115. Další knihovnu Preiss budoval na svém statku v Lavičkách. Za informaci děkuji PhDr. Petru Maškovi.

⁵³ RYŠAVÝ 1947, s. 93–99.

⁵⁴ ANM BD 2/111. Duškův zápis z února 1936 o průběhu jednání o koupi obrazu M. Alše.

⁵⁵ ANM BD 3/157/3. Zápis B. Duška z 30. 3. 1947.

⁵⁶ ANM BD 3/177. Ujednání mezi B. Duškem a KNM z 8. 3. 1948.

dalších, obdržel dobrozdání od Národního muzea, které mu mělo pomoci být nadále beze změn užívat.⁵⁷ Situace se opakovala v říjnu téhož roku, kdy zemřela Duškova manželka Vlasta, a byt byl nadměrný dokonce o dvě místnosti.⁵⁸ Ačkoliv se oženil znovu, s Hermínou, a nad jeho sbírkami byla vyslovena Státním památkovým ústavem památková ochrana, zrušila bytová komise Obvodního národního výboru v Praze 7 v roce 1952 Duškovi nájemní smlouvu s odůvodněním, že obývá nadměrný byt a není povoláním vázán na Prahu. Dušek se proti zrušení nájemní smlouvy odvolal a uspěl,⁵⁹ zbytek života však strávil ve strachu o své sbírky a dne 17. června 1957 zemřel.

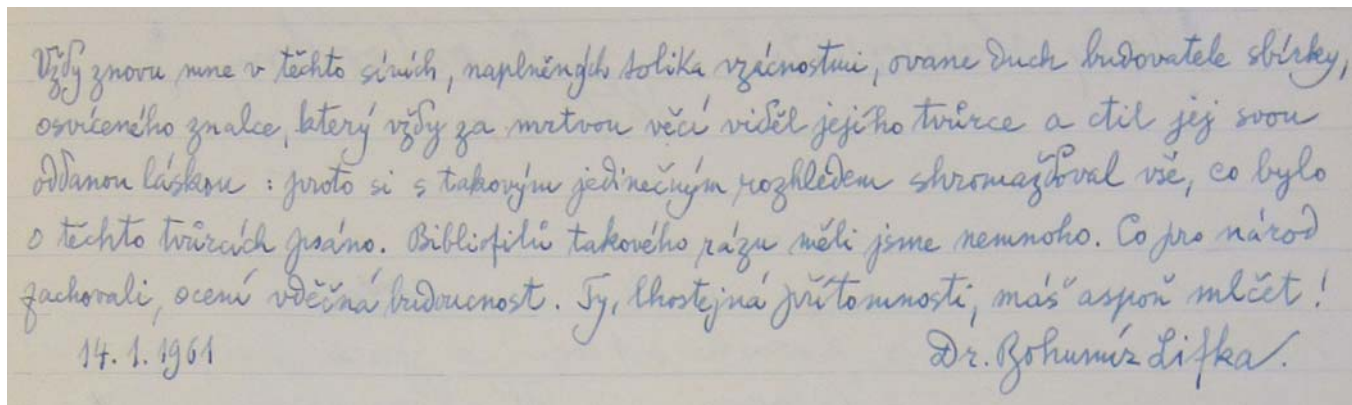
Knihovna ve správě Hermíny Duškové

Dva týdny po Duškově smrti zaslala Státní památková správa H. Duškové upozornění, že místnosti pro uložení sbírek se již od výměru neodečítají a Dušková by si měla podat několik žádostí o prominutí poplatku za užívání nadměrného bytu,⁶⁰ což učinila, přesto jí byl vyměřen a několikrát upomínkovan poplatek za dvě nadměrné místnosti.⁶¹ V lednu 1958 obdržela anonymní dopis s upozorněním, aby si hledala jiné uložení pro své sbírky, protože prý svou situaci dostatečně aktivně neřeší.⁶² V květnu 1958 jí bylo doporučeno, aby stejně jako její manžel zajistila předkupní právo na sbírky veřejným institucím,⁶³ což téhož roku udělala. V září 1958 pak H. Dušková v jedné z mnohých žádostí o odpuštění poplatku upozornila: „Kdyby úřad dospěl k názoru, že mohu platit místní poplatky z větší plochy bytu z peněz získaných odprodejem jednotlivých věcí ze sbírky, pak znamenalo by to postupné rozpouštění sbírek a jejich znehodnocení ... Měsíčního platu mám [Kčs] 1100, o čemž přikládám potvrzení, z čehož platím

Obr. 3. Hermína Dušková a Bohuslav Dušek v roce 1952. ANM CD 784.

nájemné z bytu částku Kčs 290, takže mně na ostatní potřeby zbývá částka [Kčs] 810, z nichž nemohu platit bez ohrožení své výživy místní poplatek Kčs 390 měsíčně, protože bych s částkou Kčs 420 měsíčně absolutně nevyšla.“⁶⁴ Udržet sbírky (a knihovnu) pohromadě v dnešní podobě tedy nebyl vůbec snadný úkol. Při řešení bytové situace H. Duškové pomáhali především již několikrát zmíněný Bohumír Lifka⁶⁵ a právník Kamill Resler, autor Duškova nekrologu,⁶⁶ přesto nakonec v květnu 1959 H. Dušková souhlasila se zrušením nájemní smlouvy a žádala, aby bytový odbor poskytl jako náhradu skladiště vhodné k uložení sbírek.⁶⁷ V červenci 1961 se H. Dušková odstěhovala na Suvorovo (dnes Bachmačské) náměstí v Praze 6.⁶⁸

Obr. 4. Zápis Bohumíra Lifky v návštěvní knize Hermíny Duškové z 14. 1. 1961. ANM BD 9/bez inv. č.

⁵⁷ ANM BD 3/175. Dopis B. Duška Ústřednímu akčnímu výboru 20. 4. 1948.

⁵⁸ ANM BD 3/164. Dopis B. Duška Státnímu památkovému úřadu z 21. 10. 1948.

⁵⁹ ANM BD 3/164. Dopis ONV v Praze 7 B. Duškovi z 28. 4. 1952.

⁶⁰ ANM BD 3/175. Dopis Státní památkové správy H. Duškové z 3. 7. 1957.

⁶¹ ANM BD 3/175. Dokumenty k jednání o nadměrném bytě.

⁶² ANM BD 3/175. Dopis Anny Š. zaslaný H. Duškové 3. 1. 1958.

⁶³ ANM BD 3/175. Zápis H. Duškové o jednání s p. Lehrerem z 4. 5. 1958.

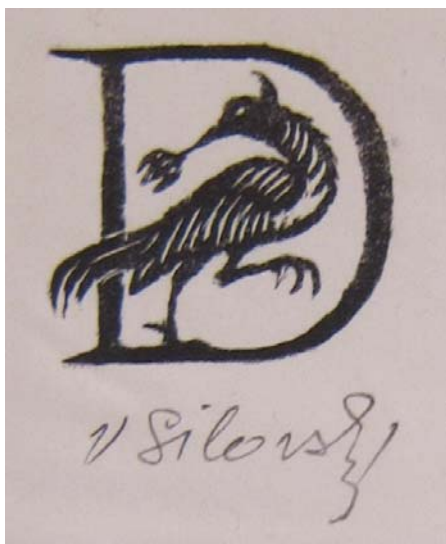
⁶⁴ ANM BD 3/175. Dopis H. Duškové Finančnímu odboru rady ÚNV hl. m. Praha z 15. 9. 1958.

⁶⁵ Např. ANM BD 3/175. Dobrozdání B. Lifky z 23. 11. 1957.

⁶⁶ Např. ANM BD 3/175. Zápis H. Duškové o návštěvě bytového referátu, kterou vykonala spolu s K. Reslerem 29. 5. 1959.

⁶⁷ ANM BD 3/175. Zápis H. Duškové o návštěvě bytového referátu, kterou vykonala spolu s K. Reslerem 29. 5. 1959.

⁶⁸ ANM BD 3/175. Dopis H. Duškové Finančnímu odboru rady ONV v Praze 7 z 26. 7. 1961.

Obr. 5. Originál návrhu razítka od V. Silovského, které dala zhotovit H. Dušková po manželově smrti. ANM BD 2/57.

Od 8. prosince 1957 si H. Dušková vedla návštěvní knihu, kam se podepisovali zájemci o Duškovy sbírky, kteří navštívili byt v Ovenecké ulici. Návštěvníci knihovnu a další sbírky chválili, zajímavý je zejména zápis Bohumíra Lifky (obr. 4).⁶⁹

H. Dušková sbírky spolu s knihovnou začala třídit a vytvářet jejich seznamy, jak jí radil např. obdivovatel výtvarného umění Jan Turek: „Nemálo mne dojala i pieta, s níž opatrujete toto zlaté ovoce mnohaleté práce Vašeho manžela Bohuslava Duška, který mezi sběrateli zaujímal místo nejčestnější. Aby však i jeho jméno bylo nesmrtelné, je zapotřebí vše katalogizovat a vydat katalog s vhodnou předmluvou, případně i s krátkým životopisem. Konečně i poznámky, které zanechal tento sběratelský aristokrat, by vystačily na celou knihu.“⁷⁰ H. Dušková vypracovala „kartotéku“, ve které každé knize z Duškovy knihovny příslušela jedna karta.⁷¹ Jaroslav Vrchotka později projevil o tento pečlivý lístkový katalog zájem, avšak z tohoto záměru pravděpodobně sešlo, protože kartotéka se dnes v KNM nenachází. O způsobu třídění Duškových archiválií se dozvídáme z konceptu dopisu H. Duškové výše zmíněnému orientalistovi Aloisi Richardu Nyklovi: „Z Vaší korespondence mému muži ponechala jsem si 16 dopisů, které se týkají mimo jiného též různých životních událostí mého nezapomenutelného manžela, dále několik pohlednic a 3 výstřižky z novin. Při pročítání jsem vytřídila a spálila některé dopisy, které by třeba vzbudily nesoulad v rodině. ... Doufám, že Vás nemrzí to, že jsem

zlomek korespondence dvou duchovně velkých a vzácných mužů spálila, ale činila jsem tak proto, že si uvědomuji i svoji smrtelnost a nikdo jiný, kdo by četl Vaše dopisy a nevěděl o Vašem přátelství, nemohl by mítí pro Vaše zájmy, bolesti i radosti, zejména z doby raného mládí, dosti pochopení.“⁷² V tomtéž dopise H. Dušková žádala Nykla o zaslání korespondence, kterou vedl s jejím manželem, tu jí však Nykl nezaslal; téhož roku zemřel. Dopisy jsou součástí fondu Aloise Richarda Nykla, který je uložen v Náprstkově muzeu.⁷³

H. Dušková nechala u grafika Vladimíra Silovského vyhotovit Duškův portrét,⁷⁴ jenž byl později otisknut v katalozích Duškových sbírek, a také razítko „D“ s ptákem (nejspíše se jedná o dudka) s květinou v zobáčku.⁷⁵ Touto značkou spolu s textovým razítkem „Sbírky Bohuslava Duška“ označila všechny knihy a archiválie.⁷⁶

Dne 17. července 1958 znovuobnovila H. Dušková předkupní právo KNM na knihovnu po svém manželovi,⁷⁷ přičemž předkupní právo by pomínulo mj. v případě, že by pozbyla možnosti mít sbírku uloženou v dosavadních místnostech a musela je vyklidit.⁷⁸ H. Dušková nedarovala knihovnu Národnímu muzeu na nátlak bytového odboru, radili jí to rovněž vědci z oblasti knihovnictví, jak uvedla např. v roce 1981 v dopise určeném odborníci na staré tisky Mířam Bohatcové: „Vzpomínám si s vděčností, že jste mi před 3 roky moudře radila, abych nechala manželovu knihovnu celou pohromadě.“⁷⁹ O tři roky později se jí svěřila: „Věřte mi, paní doktorko, že jsem se z této pozůstalosti těžko loučila s mnohými doklady, ale pomyslela jsem si: patří národu.“⁸⁰ Hloubka vztahu H. Duškové ke zděděným sbírkám zaznívá i z jejích poznámek z jednání o daru knihovny a archiválií s ředitelem KNM Jaroslavem Vrchotkou, ve kterých nalezneme dotaz, zda bude mít bývalá majitelka k darovaným předmětům přístup,⁸¹ a uvidíme, že tento požadavek byl zakotven také v darovací smlouvě.

Samotná darovací smlouva byla podepsána 28. listopadu 1977. Darování se mělo uskutečnit za prvé: za podmínky, že darované knihy a archiválie (součástí byl kromě fondu B. Duška také fond jeho bratra Cyrila) budou tvořit nedílný celek označený „Sbírky Bohuslava Duška“. Za druhé: sbírky budou umístěny v prostoru Národního muzea. Za třetí: v roce 1978 bude z knižního a rukopisného materiálu uspořádána v KNM výstava. Převzatý soubor měl být zpracován nejpozději do dvou let ode dne jeho převzetí a vzniklý katalog a inventář vyjít tiskem. Národní muzeum se zavázalo, že původní majitelce kdykoliv požadovaný dokument zapůjčí ke studijním účelům domů.⁸² Protože H. Dušková knihovnu udržela ve svém vlastnictví až do 70. let 20. století, nepotkal sbírku

⁶⁹ ANM BD 9/bez inv. č. Návštěvní kniha Hermíny Duškové 1957–1967.

⁷⁰ ANM BD 2/92. Dopis J. Turka H. Duškové, došel 4. 12. 1958.

⁷¹ ANM BD 5/248. Záznam H. Duškové o jednání s ředitelem KNM J. Vrchotkou o katalogu Duškovy knihovny z 27. 5. 1980.

⁷² ANM BD 2/104. Koncept dopisu H. Duškové A. R. Nyklovi z 10. 3. 1958.

⁷³ ANPm Nykl, 105 (Korespondence přijatá osobní), Bohuslav Dušek, Bohuslav Dušek A. R. Nyklovi.

⁷⁴ ANM BD 2/91. Korespondence V. Silovského s H. Duškovou z roku 1957.

⁷⁵ ANM BD 2/57. Originál návrhu razítka pro sbírky B. Duška od V. Silovského.

⁷⁶ ANM BD 3/164. Shrnutí o životě B. Duška a jeho sbírkách sepsané H. Duškovou 1979.

⁷⁷ ANM BD 3/165. Zřízení předkupního práva KNM ze 17. 7. 1958.

⁷⁸ ANM BD 5/272. Předkupní právo na Duškovu knihovnu udělené NM dne 17. 7. 1958.

⁷⁹ ANM BD 5/217. Koncept dopisu H. Duškové M. Bohatcové ze 7. 1. 1981.

⁸⁰ ANM BD 5/217. Koncept dopisu H. Duškové M. Bohatcové z 20. 12. 1983.

⁸¹ ANM BD 6/302. Poznámky H. Duškové z jednání s KNM o daru z 23. 9. 1979.

osud knihoven, které do KNM přišly v 50. letech a byly katalogizovány s jistým zpožděním (knihovna Jarmila Krecara, Kamilla Reslera či Františka Páty). Neopodstatněný nebyl ani požadavek, aby knihovna byla zachována jako celek; např. z knihovny básníka, esejisty a divadelního kritika Hanuše Jelínka, kterou KNM získala v roce 1951, se část dochovala jako celek, část byla rozptýlena v základním fondu, a pokud neobsahuje provenienční záznamy, je dnes neidentifikovatelná, k čemuž přispěl i fakt, že katalogizace této vzácné sbírky trvala takřka 16 let.⁸³

Předání sbírky Knihovně Národního muzea

K předání knihovny došlo dle průběžně vedených poznámek H. Duškové mezi 31. lednem a 15. únorem 1978. Nejdříve zaměstnanci KNM vybrali přímo v knihovně nejvzácnější rukopisy a tisky, poté knihy třídili na staré a novější. Později H. Dušková odnesla do muzea ještě dvě krabice knih a dva prvotisky.⁸⁴ Pracovníci KNM následně začali nově získaný fond zpracovávat a knihy stavěli na samostatnou signaturu „Dušek“.

Již v darovací smlouvě byla zakotvena výstava Duškových knih, která se měla dle původního plánu konat v lednu či v únoru 1979.⁸⁵ Vernisáž výstavy „Z odkazu Bohuslava Duška“ po mnohých odkladech proběhla až 22. května 1979 a H. Dušková na ni pozvala mj. odborníci na staré tisky Mirjam Bohatcovou či kunsthistoričku Annu Masarykovou,⁸⁶ den po vernisáži si ovšem poznamenala: „To je pro mne hořká skutečnost, tolik se toho naslibovalo a já musím, pro mne nepřijemně, o vše se hlásit a připomínat.“ Poté si zapisovala stručné poznámky z každé své návštěvy této akce, a tak víme, že na výstavě chyběly muzejní zpravodaje informující o daru Duškovy knihovny a ještě 24. července byly ve vitrínách umístěny první exempláře (které měly být v průběhu výstavy střídány).⁸⁷ Často se setkala s tím, že část vitrín nebyla osvětlena, tudíž zde umístěné knihy nebyly čitelné.⁸⁸ Rovněž nebylo snadné samotnou výstavu najít, protože ve vestibulu muzea chybělo upozornění na místo jejího konání.⁸⁹ H. Dušková se proto o propagaci snažila sama, např. upozornila Pavla Freitingera, který tou dobou zveřejňoval v Kostnických jiskrách reprodukce nejstarších výtisků českých biblí, že tři bible naleznou momentálně také na výstavě v Národním muzeu.⁹⁰

Další podmínkou daru knihovny bylo vypracování katalogu a jeho vtištění, přičemž H. Dušková v průběhu roku 1980 spolupracovala s KNM na jeho zpracování: připomínkala předmluvu ředitele KNM Jaroslava Vrchotky (např. upozorňovala na zvlášť cenné knihy)⁹¹ a pomáhala s identifikací některých tisků.⁹² V korekturách autorům katalogu vytýkala např. nepřítomnost zmínek o Duškových rukopisných poznámkách a absenci charakteristiky zvláštností knih, čímž do jisté míry upozornila na význam provenienčních znaků. Také se prý dalo špatně rozpoznat označení dílů od počtu svazků.⁹³ Katalog byl vtištěn na konci roku 1980.⁹⁴ Když H. Dušková záznamy v katalogu porovnávala se svou kartotékou, zjistila, že zde několik titulů chybí. Ty, které se podařilo dohledat, byly uvedeny v přítisknutém dodatku.⁹⁵

H. Dušková nebyla se zpracováním katalogu knihovny dostatečně spokojená, např. v konceptu dopisu spisovateli Karlu Kučerovi přeškrtnla větu: „Domnívám se, že zpracování tisků od r. 1800 je hodně odbyto.“⁹⁶ Katalogy rozeslala mnohým zájemcům o Duškovu knihovnu,⁹⁷ mezi nimi již zmíněným významným osobnostem české knižní kultury Bohumíru Lifkovi a Mirjam Bohatcové, a poprosila je o jejich názory. Lifka vyjádřil radost nad tím, že se katalogu dostalo důstojné podoby, a pochválil úvodní slovo ředitele Jaroslava Vrchotky. Za výstižný považoval připojený Duškův portrét od Vladimíra Silovského. Katalogizace rukopisů byla dle jeho názoru provedena příliš zběžně, dobře popsány byly ovšem prvotisky, komeniana a bohemikální staré tisky, kdežto cizí staré tisky postrádaly bibliografickou anotaci. Popis kramářských tisků a spisů po roce 1800 považoval za vyhovující. „Takže, vzhledem k žádoucí lepší bibliografické dokumentaci cizích starých tisků, byla lhůta dvou let, museu daná, asi příliš krátká, ovšem sami jsme si ji zavinili.“⁹⁸ Bohatcová ocenila, že se podařilo dosáhnout katalogizace a vydání katalogu ve slušném termínu. Dle jejího názoru byl katalog připraven s náležitou péčí, ačkoliv malým chybám se nevyhnul, mírně kriticky se vyjádřila např. o použité ruské zásadě určování hesel podle prvních slov.⁹⁹

V roce 1982 Bohumír Lifka znovu ocenil rozhodnutí H. Duškové darovat knihovnu po manželovi veřejné instituci, když jí popisoval rozvrácení jiné vzácné sbírky starých knih, drobné grafiky a fotografií: „... náhle nečekaně zemřel v Telči bibliofil neobyčejné estetické výše pan Václav Poppe bez poslední vůle jako starý mládenec zcela osamocený. MNV v Telči zachoval se

⁸² ANM BD 3/166. Darovací smlouva H. Duškové KNM z 28. 11. 1977. Dle P. Hanycha není pravděpodobné, že H. Dušková tohoto práva využívala.

⁸³ KAŠPAROVÁ 2016, s. 44.

⁸⁴ ANM BD 3/168. Záznam H. Duškové o průběhu jednání s NM počínající 31. 1. 1978.

⁸⁵ ANM BD 3/168. Záznam H. Duškové o průběhu jednání s NM z 31. 10. 1978.

⁸⁶ ANM BD 6/291. Seznam lidí, kteří byli telefonicky pozváni na vernisáž výstavy „Z odkazu Bohuslava Duška“.

⁸⁷ ANM BD 6/291. Záznam H. Duškové o výstavě „Z odkazu Bohuslava Duška“ z 19. 6. a 24. 7. 1979.

⁸⁸ ANM BD 6/291. Záznam H. Duškové o výstavě „Z odkazu Bohuslava Duška“ z 8. 8. a 14. 8. 1979.

⁸⁹ ANM BD 6/291. Záznam H. Duškové o telefonátu s H. Kačenovou týkajícího se výstavy „Z odkazu Bohuslava Duška“ z 9. 10. 1979.

⁹⁰ ANM BD 5/240. Dopis H. Duškové P. Freitingerovi z 31. 5. 1979.

⁹¹ ANM BD 5/248. Záznam H. Duškové o korekturách katalogu z 25. 1. 1980 a z 31. 1. 1980.

⁹² Např. ANM BD 5/248. Záznam H. Duškové o tom, že si s J. Jakšovou ujasňovala dataci knih, ze 7. 10. 1980. Záznam H. Duškové o tom, že J. Jakšové pomáhala s porovnáváním starých tisků, z 23. 10. 1980.

⁹³ ANM BD 5/205. Záznam H. Duškové o korekturách katalogu z 16. 11. 1980.

⁹⁴ ANM BD 5/248. Záznam H. Duškové o telefonátu s J. Vrchotkou z 30. 12. 1980. Katalog vyšel ve Sborníku Národního muzea: VRCHOTKA 1978.

⁹⁵ ANM BD 5/248. Záznam H. Duškové o chybách v katalogu z 5. 2. 1981 a 18. 2. 1981.

⁹⁶ ANM BD 5/224. Koncept dopisu H. Duškové K. Kučerovi z 26. 1. 1981.

⁹⁷ ANM BD 5/199. Seznam odběratelů Katalogu Duškovy knihovny.

⁹⁸ ANM BD 5/221. Dopis B. Lifky H. Duškové z 16. 1. 1981.

⁹⁹ ANM BD 5/217. Dopis M. Bohatcové H. Duškové z 15. 1. 1981.

Obr. 6. Sbírký Bohuslava Duška na výstavě „Komu asi patřila? Knihy a jejich lidé – sběratelé i nepřatelé“.

k jeho sbírkám jako k státní odúmrti velmi necitelně. Malá ukázka: Poppovy drahé fotografické kamery, jimiž zesnulý konal kouzelné záběry ... dostala pionýrská skupina v Telči, nezralí kluci, kteří je ovšem brzy zničí v neznalosti. V. H. Brunnerovu „Krásnou knihu plnou parády“ si vybral sám pan předseda MNV – bude jí patrně jako erotikum ukazovat ve své stolní společnosti, atd. A takové věci se dějí napořád, ani se veřejnost o nich nedozví. ... Zprvu se činitelé musejní Knihovny moc potěšeně netvářili, když jste kladla ty tiskové podmínky, ale teď jsou rádi a je to i jejich chlouba. Dobrá věc se podařila.“¹⁰⁰

H. Dušková se živě zajímala i o další aktivity muzea spojené s propagací daru manželovy knihovny. V srpnu 1979 se obrátila na ředitele KNM Jaroslava Vrchoťku s dotazem, kam byl zaslán Zpravodaj Národního muzea informující o darované knihovně a archiváliích a proč dosud nebyl v novinách otištěn článek, který by na dar upozornil. Byla ujistěna, že z vyšších úřadů nepřišel žádný pokyn k nezveřejnění.¹⁰¹ Článek nakonec napsal po konzultaci s H. Duškovou Jiří Nováček z vědecko-osvětového útvaru Národního muzea a vyšel v Lidové demokracii v září 1979 pod názvem „Vzácnější než drahokamy“,¹⁰² vyvolal však rozpaky H. Duškové i dalších Duškových přátel.

Dárkyně si k této záležitosti poznamenala např.: „Je v něm plno nepravd o Slávově sběratelském úsilí.“¹⁰³ Další článek sepsala o dva týdny později pod názvem „Dar bez hranic“ Taťána Březinová,¹⁰⁴ s ním již byla H. Dušková spokojená.¹⁰⁵

H. Dušková darovala či prodávala knihy a další sbírkové předměty veřejným institucím i poté, a tak v rukopisné sbírce KNM nalezneme zařazený Kancionál Jana Klimenta z roku 1835,¹⁰⁶ který muzeu darovala v roce 1996.¹⁰⁷ Dle interního katalogu rukopisů KNM odprodala muzeu dále v 90. letech faksimile *Livre du coeur d'amours esprits* Reného d'Anjou.¹⁰⁸

Znovuobnovení zájmu o Duškovu knihovnu můžeme sledovat po sametové revoluci. Ve dnech 22. 10. 1997 – 28. 2. 1998 probíhala před vchodem do studovny KNM výstava „Sběratel, bibliofil a mecenáš Národního muzea Bohuslav Dušek 23. 11. 1886 – 17. 6. 1957“, přičemž H. Dušková o ní napsala: „... byla jsem mile překvapená, jak paní Dr. Ryšavá tuto výstavku krásně uspořádala.“¹⁰⁹ Další počty se Dušek dočkal po boku ostatních mecenášů KNM na výstavě „Sběratelé a dárci Knihovny Národního muzea“ uspořádané v bývalém Muzeu knihy ve Žďáře nad Sázavou ve dnech 6. 5. – 31. 10. 2003.¹¹⁰ V roce 2012 připravily Národní muzeum, Ná-

¹⁰⁰ ANM BD 5/221. Dopis B. Lífky H. Duškové ze 7. 4. 1982.

¹⁰¹ ANM BD 3/168. Záznam H. Duškové o průběhu jednání s NM z 8. 8. 1979.

¹⁰² NOVÁČEK 1979.

¹⁰³ ANM BD 3/168. Záznam H. Duškové o propagaci daru Duškovy knihovny z 28. 9. 1979.

¹⁰⁴ BŘEZINOVÁ 1979.

¹⁰⁵ ANM BD 3/168. Záznam H. Duškové o propagaci daru Duškovy knihovny z 10. 10. 1979.

¹⁰⁶ KNM sg. I F 52.

¹⁰⁷ ANM BD 7/bez inv. č. Nabídka daru H. Duškové z 23. 11. 1996.

¹⁰⁸ KNM sg. XVIII E 31.

¹⁰⁹ ANM BD 7/bez inv. č. Záznam H. Duškové o telefonátu s E. Ryšavou z 23. 10. 1997.

rovní galerie a Uměleckoprůmyslové museum v Praze pořad „Pocta Hermíně Duškové“, který byl koncipován jako veřejné poděkování významných českých kulturních institucí této nedávno zemřelé mecenášce.¹¹¹ Naposledy byli manželé Duškovi vzpomenu ti na výstavě „Komu asi patřila? Knihy a jejich lidé – sběratelé i nepřátelé“, která probíhala 4. 12. 2015 – 6. 3. 2016 v Českém muzeu hudby.¹¹²

Závěr

Archiv Bohuslava Duška nenabízí pouze prameny týkající se jeho sbírkotvorné činnosti, nalezneme v něm také zajímavé osobní poznámky odbornice na staré tisky předbělohorského období Mirjam Bohatcové či korespondenci orientalisty Aloise Richarda Nykla, jehož archivu se momentálně dostává komplexního zpracování od Josefa Ženky. V osobním fondu Bohuslava Duška se nachází také doklady Duškova povolání – burzovní přehledy, které otiskoval v Lidových novinách, a poznámky týkající se poměrů v Živnostenské bance (např. působení ředitele Živnostenské banky Jaroslava Preisse). Naopak Duškova odeslaná korespondence může být dochována ve fondech jeho přátel a známých a jistě o jeho osobnosti vypovídá mnohem více než doklady, které prošly pečlivou selekcí H. Duškové. Víme o korespondenci dochované v archivu Aloise Richarda Nykla uloženém v Náprstkově muzeu, vyhledání těchto dokladů a analýza Duškovy osobnosti však nebyly záměrem tohoto příspěvku, který se soustředil především na osudy Duškovy knihovny.¹¹³

Knihovna Bohuslava Duška je cenným svědkem záliby bankovního úředníka, který své sbírky začal budovat ještě v době rakousko-uherské monarchie a opatroval je i v těžkých časech dvou světových válek a po komunistickém převratu. Knihy nesbíral jen pro své potěšení, vybíral si je i s ohledem na jejich přínos pro český národ a ochotně je zpřístupňoval odborné veřejnosti. Jeho druhá manželka pak knihovnu z důvodu udržení její celistvosti darovala KNM a docílila jejího rychlého zkatologizování. Sbírkou obsahující také rukopisy a staré tisky zásluhou obou manželů unikla osudu dalších soudobých knihoven, proto dnes máme příležitost fond v relativní úplnosti a v krátkém čase prozkoumat a některém příštím čísle tohoto časopisu poskytneme závěry z provenienčního průzkumu historické části Duškovy knihovny, kterou spravuje oddělení rukopisů a starých tisků KNM. Pro tento provenienční průzkum je zvláště cenným zjištění, že razítka s ptákem, které dnes nalezneme v Duškových knihách, pořídila H. Dušková až po manželově smrti. Identifikace všech knih, které byly po určitou dobu součástí jeho knižních sbírek, ale Dušek je někomu daroval, tedy zřejmě není možná. Do KNM nepřešel např. Budovcův Antialkorán zmíněný výše v jednom z dopisů Aloise Richarda Nykla.

Prameny:

ANM BD: Archiv Národního muzea, fond Bohuslav Dušek, č. kartonu 1–9.

ANM CD: Archiv Národního muzea, fond Cyril Dušek, inv. č. 784.

ANpM Nykl: Archiv Náprstkova muzea, fond Nykl, č. kartonu 67 a 105.

Literatura:

BŘEZINOVÁ 1979: BŘEZINOVÁ, Taťána. *Dar bez hranic*. Práce 10. 10. 1979.

HANYCH 2012: HANYCH, Pavel. *Hermína Dušková 15. 4. 1910 – 2. 2. 2012: Vzpomínka rodiny Hanychových na Hermínu Duškovou*. VI. nákladem 2012.

JŮNOVÁ MACKOVÁ – NAVRÁTILOVÁ 2014: JŮNOVÁ MACKOVÁ, Adéla – NAVRÁTILOVÁ, Hana. *S diplomatem v Orientu: Cyril a Pavla Duškovi v Egyptě (1922–1924)*. Praha: Scriptorium, 2014.

KAŠPAROVÁ 2016: KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Knihy Hanuše Jelínka a Boženy Jelínkové-Jiráskové v Knihovně Národního muzea v Praze. *Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie* 61, 2016, č. 1–2, s. 43–49.

KAŠPAROVÁ – ŠÍPEK 2015a: KAŠPAROVÁ, Jaroslava – ŠÍPEK, Richard (edd.). *Ex libris... Ex bibliotheca...: Knižní sbírky Knihovny Národního muzea a jejich dřívější majitelé*. Praha: Národní muzeum, 2015.

KAŠPAROVÁ – ŠÍPEK 2015b: KAŠPAROVÁ, Jaroslava – ŠÍPEK, Richard. *Komu asi patřila?: knihy a jejich lidé – sběratelé i nepřátelé = Who could it have belonged to? – Books and their people – collectors and enemies*; katalog k výstavě pořádané Knihovnou Národního muzea v Českém muzeu hudby, 3. 12. 2015 – 6. 3. 2016. Praha: Národní muzeum, 2015.

KOSATÍK 1996: KOSATÍK, Pavel. *Bankéř první republiky: Život dr. Jaroslava Preisse*. Praha: MOTTO, 1996.

NOVÁČEK 1979: NOVÁČEK, Jiří. *Vzácnější než draho-kamy*. Lidová demokracie 28. 9. 1979.

RYŠAVÁ 2008: RYŠAVÁ, Eva. Bohuslav a Hermína Duškovi – mecenáši nové doby. *Matiční listy: literární příloha Zpravodaje Matice české*. 2008, č. 6, s. 1–4.

RYŠAVÁ 2009: RYŠAVÁ, Eva. Bohuslav Dušek: sběratel, bibliofil a mecenáš. *Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie* 54, 2009, č. 1–4, s. 54.

RYŠAVÁ 2010: RYŠAVÁ, Eva. Hermína Dušková. *Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie* 55, 2010, č. 1–2, s. 95–96.

RYŠAVÝ 1947: RYŠAVÝ, Rudolf. *Jak jsem se stal obchodníkem s obrazy*. Praha: V. Poláček 1947.

ŠOLC 2005: ŠOLC, Ivan. Nezapomenutelní turnovští: Manželé Jerábkovi – nepřehlédnutelná dvojice turnovského kultur-

¹¹⁰ Protokoly o zápůjčce na výstavu, které byly vkládány pracovníky KNM do vystavených knih.

¹¹¹ ANM BD 9/bez inv. č. Pozvánka na pořad „Pocta Hermíně Duškové“, který se konal 8. 3. 2012 v 17 hodin v Nové budově Národního muzea.

¹¹² KAŠPAROVÁ – ŠÍPEK 2015b, s. 71, 85.

¹¹³ Blíže: ŽENKA 2014, s. 75. ANpM Nykl, 105 (Korespondence přijatá osobní), Bohuslav Dušek, Bohuslav Dušek A. R. Nyklovi; ANpM, Nykl, 67 (Duškova sbírka), A. R. Nykl Bohuslavu Duškovi. Jedná se především o korespondenci z Duškova mládí, o jejímž obsahu se H. Dušková vyjádřila jako o mladické nerozvážnosti. ANM BD 2/104. Koncept dopisu H. Duškové A. R. Nyklovi z 10. 3. 1958.

ního života včerejška. *Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí* 12 (28), 2005, č. 1, s. 21–25.

VRCHOTKA 1978: VRCHOTKA, Jaroslav. Knihovna Bohuslava Duška. *Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie* 23, 1978, č. 1–4.

ŽENKA 2014: ŽENKA, Josef. Alois Richard Nykl and the Náprstek museum. *Annals of the Náprstek museum* 35, 2014, č. 2, s. 57–80.

ŽENKA 2017: ŽENKA, Josef (ed.). *Alois Richard Nykl: Pa-desát let cest jazykozpytce a filosofa*. Praha: Karolinum, 2017.

Elektronické zdroje:

Provenio [online]. Knihovna Národního muzea. [cit. 14. 8. 2017]. Dostupné z: <http://provenio.net>

Mgr. Jana Tvrzníková
Knihovna Národního muzea
oddělení rukopisů a starých tisků
Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1
jana_tvrznikova@nm.cz